

Overdenking Kerstavond 2025

Thema: Lichtpunten in het donker

Voorganger: Koen Holtzapffel

Een landelijke krant vroeg haar lezers naar lichtpunten in donkere tijden. De oogst was divers, en gelukkig, er viel dus ondanks de donkerte toch wat te oogsten. Dichtbij en veraf, in verleden en heden. Iemand noemde de sterren aan de hemel letterlijk lichtpuntjes: ondanks de stedelijke lichtvervuiling zijn er af en toe toch nog heldere sterren te zien, dat is gelukkig niet voorbehouden aan de wijzen uit het oosten. Een ander, denkend aan de Rotterdam straatarts Michelle van Tongerlo, noemt een Chinese reisgenote die haar over haar werk onder de armen vertelde: gedreven, opofferingsgezind en vol van naastenliefde. Gelukkig zegt de brievenfster zijn er velen zoals zij, lichtdragers in donkere tijden. Iemand vertelt over een oude man met een veel te hoge boom in de voortuin. De boom moet van de gemeente gekapt, vlak voor kerst. Treurnis alom, maar zie, aan het begin van het nwe jaar komt een delegatie van de gemeente aan de deur met een miniboom, vervaardigd door een boomkunstenaar uit het hout van de gevelde boom. Er is dus kennelijk iemand geweest die niet alleen iets liefs voor deze oude man bedacht heeft, maar het nog heeft uitgevoerd ook. Dan schrijft iemand nog over bloementuintjes in de eerste wereldoorlog achter de loopgraven. Van oude granaathulzen werden bloempotten gemaakt en soldaten plantten er viooltjes, afrikaantjes en vergeet-me-nietjes in. Het is groot en klein dooreen, dichtbij en veraf, maar allemaal wordt het ervaren als troostrijk en hoopvol te midden van duisternis. Ik hoop zeer dat u er eigen lichtpuntjes aan toe kunt voegen. En anders, wat dacht u van de opbrengst van Serious Request dit jaar, wat dacht u van de Rdamse postbode Ahmed Abdillahi die in 2025 25 marathons liep om aandacht te vragen voor de groeiende armoe in stad en land. Kijk niet langer weg is het motto van zijn run van meer dan 1000 km. Met een variant op bekende dichtregels van Paul van Vliet: als wij er niet meer in geloven dat het kan, wie dan wel? Als wij niet meer vertrouwen op houden van, wie dan wel? Als wij die lichtpuntjes niet meer zien...

Eén brievenfster tenslotte woonde een Shakespearedrama bij waarin ze werd meegesleept in een wereld van polarisatie en machtsmisbruik, maar van zelfopofferende liefde. Gelukkig zegt ze zijn er mensen die de iconische verhalen waarvan wij leven blijven doorvertellen en naspelen. Het zijn die verhalen die maken dat we ons mens blijven voelen, dat we ons getroost weten en nog altijd hoop koesteren. Aanwezig in de kerstnacht, zo is er ook in donkere tijden kleine en grote goedheid en worden we, net als eens de herders in het veld, uitgedaagd om ons niet te laten neersabelen door al het slechte nws dat de wereld helaas kenmerkt, maar te blijven zoeken naar het hartverwarmende nws dat er gelukkig ook is . Kerst is geen goed-nieuws-show alleen.

En als er nu één iconisch verhaal is dat weet heeft van donker en licht, dat alle eeuwen door verteld wordt en dat een appel doet op onze menselijke kant, onze lichtzijde, dan is dat het kerstevangelie. Een verhaal van verwondering en vertederling, van verstillling en verlichting, waarbij het duister toch niet wordt verdonkeremaand.

Want waar wij grote zorgen hebben over de oorlog in Ukraine, de haat in het Midden Oosten, de moordpartij in Sudan, daar werd de Romeinse vrede, de Pax Romana rond het jaar 0 met wapengekletter gehandhaafd. Waar wij het welgemeende bevel van hoggerhand krijgen om een noodpakker samen te stellen voor tijden van crisis, daar kregen Jozef en Maria het bevel om zich aan een volkstelling te onderwerpen, mede bedoeld voor romeinse belastingheffing en

uitbreiding van het leger. Waar wij verhalen over woningnood en over wie er allemaal geen plek krijgt in de nachtopvang, daar was er voor Jozef en Maria geen plek in de herberg. En voor hun kind van de vrede al helemaal niet.

Want daarvoor is de wereld toen en nu teveel op andere principes gesteld en gestoeld dan die waar Jezus voor staat en die hij met zijn komst in de wereld belichaamt en concretiseert. Zijn boodschap van naastenliefde, van gerechtigheid en vrede is ons dikwijls te radicaal, te idealistisch en natuurlijk ook te weinig geloofwaardig in een wereld in oorlog. We weten maar al te goed dat het ondanks het schone lied van de hemelse engelen bepaald nog geen vrede op aarde is. De tegenstelling tussen het kind in de kribbe en onze werkelijkheid is uiterst scherp en komt ter sprake in het lied dat we zongen: Komt verwondert u hier mensen: Ziet die t woord is zonder spreken, die de vorst is zonder pracht; Ziet die t al is in gebreken, die t licht is in de nacht.

Maar, hoe bewuster je je van die tegenstelling bent, hoe meer je je ook kunt verwonderen over Jezus' presentie in deze wereld en over wat er dan toch allemaal aan goeds gebeurt, aan lichtende voorbeelden. Het licht in de wereld is niet overwonnen, dankzij het Kerstverhaal weten we dat het anders moet en anders kan, en dat daarvan soms al iets zichtbaar wordt. In de eerste plaats in het kind van de Kerstnacht zelf, dat niet neemt maar geeft, dat niet bewapent maar ontwapent, dat niet vervloekt maar zegent. Gelukkig is het kind van de vrede niet alleen gebleven. Het heeft navolgers gekregen, lichtdragers en vredestichters. Zo zijn er in een donkere wereld toch voldoende vuren om ons aan te warmen, a la de kampvuren van de herders in het veld en het hemelse vuur van de zingende engelen. De boodschap moge duidelijk zijn: het hoeft niet bij de scherpe tegenstelling tussen het kerstevangelie en onze werkelijkheid te blijven. Het licht kan de overhand krijgen, als wij luisteraars naar het oude verhaal ons uitgenodigd weten om zelf lichtdragers te worden.

Aanwezigen in de kerstnacht, dit jaar organiseerden we in dit gebouw, op deze plek een eerste Nacht van de Zingeving. In een nerveuze en gepolariseerde samenleving ging het over belangrijke levensvragen en over samenbindende waarden als medemenselijkheid en gerechtigheid die opnieuw de aandacht moeten krijgen die ze verdienen. Ze kunnen morele oriëntatie bieden en het pad verlichten dat ons uit het donker wegvoert naar het licht. Eigenlijk is de Kerstnacht natuurlijk de ultieme Nacht van de Zingeving. Daarbij past dan wel één kanttekening:

In de Kerstnacht gaat het over het vermogen om te geven, zeker, maar ook over het vermogen om te ontvangen. We zijn soms zo druk bezig om ons leven zin te geven, dat we daarbij vergeten wat we allemaal aan zin ontvangen. In ontmoetingen met onze medemensen en medeschepselen bijvoorbeeld. In betekenisdragers die ons gratis en voor niets worden aangereikt: inspirerende verhalen, rituelen en symbolen, muziek, tradities die al eeuwenlang doorheen het leven met ons gaan. U en ik, wij zijn als zinzoekers en betekenisgevers opgenomen in een ons omvattende en overstijgende wereld die ons zin en betekenis aanreikt. Zie het betekenisgevende Kerstevangelie dat verhaalt van mensen die geraakt worden door iets dat zij niet zelf scheppen maar dat hen overkomt, dat aan hen geschiedt. Jozef en Maria, de herders en de wijzen. Hen wordt een nieuw perspectief aangereikt dat hen raakt in hun hart. Een heilzame verbinding tussen hemel en aarde, de horizontale en verticale dimensie van ons leven, kortom Liefde en dat is toen en nu de belangrijkste betekenisgever in ons bestaan. Die liefde laat zich door het duister niet kisten en wordt steeds opnieuw geboren waar zorg en aandacht is voor elkaar. Een tekst van remonstrantse zijde vat het heel mooi samen: weet hebben van het licht en daarvoor openstaan betekent: je niet vastklampen aan de onwrikbare zekerheid van je eigen gelijk. Nee, het betekent je blijven verwonderen over wat anderen en

jouzelf toevalt en geschonken wordt. Het betekent onverschilligheid, hebzucht en cynisme weerstaan, en leven in wakkerheid en verbondenheid met Gods schepping. In het besef dat ons bestaan niet voltooid wordt door wie we zijn en wat we hebben, maar door wat oneindig groter is dan wij kunnen bevatten. Verstilling en verwondering dus, ontvankelijkheid en verbondenheid met al wat leeft. Daarom gaat het in het leven en dat staat centraal in de Kerstnacht. Zo komt het licht in de wereld, belichaamd in het kind in de kribbe net zo goed als in de volwassen Jezus van Nazareth. Zolang wij ons op dat licht blijven oriënteren, ook als de Kerstnacht weer voorbij is, zolang zal dat licht ons leven binnenstappen en opnieuw geboren worden in ons. Soms als een heel klein waakvlammetje, soms als een lopend vuur en eens als een zee van licht. Dat wij in navolging van Jezus zelf lichtbrengers en vrede-stichters mogen zijn.

